

Detmoldas, 1946.I. 25.

Nr. 2 (20) II metai

SAVAJĮ UNIVERSITETĄ BEKURIANT.

Karo viesului praūžus, lietuvių gyvenimo sąlygos pagerėjo. Atsirado daugiau galimybių ir kultūros darbui. Itin buvo svarbu, kad mūsų priaugančioji karta po ilgesnės pertraukos vėl galėtų mokytis. Prasidėjo "vargo mokyklos" laikai. Nors ir nebuvo vadovėlių, nors dažnai buvo sunku ir tinkamesnes patalpas gauti, vis dėlto, nežiūrint tų sunkių sąlygų, buvo steigiamos pradžios mokyklos, gimnazijos. Visą laiką buvo aktualus ir aukštojo mokslo klausimas. Mūsų išeivijoje susirado didelis skaičius abiturientų ir studentų, nebeturėjusių progos baigti mokslą Tėvynėje. Maža tebuvo vilties, kad bent žymesnė jų dalis galės patekti į vokiečių ar kitus užsienio universitetus ir tęsti savo mokslą. Taip iš kilo reikalas kaip nors patiems organizuoti jų mokslinimo darbą, juoba kad iš mūsų profesūros žymi dalis atsidūrė čia pat Vokietijoje. Nevienam tad, kaip graži, bet sunkiai įvykdoma svajonė, kilo savojo universiteto organizavimo mintis. Buvo kai kas ir bandoma, betgi tik dabar tos viltys gauna realų pagrindą Hamburge steigiamajame Pabaltijo universitete.

Jo istorija bendrais bruožais tokia. Jau prieš kelius mėnesius latviai, kurių profesūros didelė dalis buvo susispietusi Šiaurės Vokietijoje, buvo pradėję tirti galimumus organizuoti savo universitetines studijas. Valdžios sluogsnuose susilaukta pritarimo, bet drauge ir pasiūlymo prie to reikalo pritraukti visas tris Pabaltijo tautas. Po daugelio tarpusavio pasiūlymų ir pasikalbėjimų su anglų valdžios organais - čia itin daug pasidarbavo latvių prof. Gulbis - padėtis ėmė aiškėti ir klausimas imta spręsti kaskart mums palankesne prasme. Dar rudeniop jau buvo anglų pasiūlyta steigti Hamburge akademinį trijų Pabaltijo tautų lagerį, į kurį anglai žadėjo savo sunkvežimiais sugabenti iš savo zonos pabaltiečių profesorius su studentais ir kuriame būtų buvę leista organizuoti aukštuosius kursus. Dabar gi leista steigti tikras universitetas, nors pats jo vardas ir nėra visai išaiškėjęs: ar Pabaltijo stovyklinis universitetas ar tiesiog Pabaltijo universitetas Hamburge, kaip to norėjo universiteto organizacinė komisija.

Anglų valdžios realų susirūpinimą tuo mūsų universitetu rodo jau ir tas faktas, kad universiteto auditorijoms ir kitiems darbo kambariams paskirti 3 aukštai labai dideliuose ir moderniai įrengtuose Deutscher Ring namuose. Be to, vienas UNRRA-os pareigūnas, amerikietis p. Riggel, yra atleistas nuo visų kitų savo pareigų UNRRA-oje ir paskirtas specialiu mūsų steigiamojo universiteto akademiniu globėju (academic adviser). P. Riggel, kiek jau teko patirti, to darbo ėmėsi labai entuziastingai su visu amerikietišku praktiškumu.

Savasis universitetas, kaip mūsų kultūros židinys, kaip mūsų kultūrinių tradicijų ugdytojas, kaip mūsų tautinio atsparumo ir vertės kėlėjas, yra šiaudie, be abejojimo, vienas iš pačių aktualesniųjų mūsų tautos reikalų. Steigiamasis Pabaltijo universitetas Hamburge bent didele dalimi padės mums realizuoti mūsų kultūrinio savarankumo viltis. Ilgai buvo jo laukta, sielotasi, rūpintasi. Dabar jau susilaukėme visai realių galimų. Mūsų tautos likimas, de ja, vis dar neaiškus. Tad gal tai yra vienintelė mums duota proga? Jos mes neturime praleisti. Tiek mūsų profesūra, tiek studentija turi aktyviai pasirūpinti, kad steigiamasis universitetas būtų tobulesnis ir gausingesnis, net jei kartais kam tektų dėlto atsisakyti patogesnių laikinai (bet ar ilgam?) asmeninio gyvenimo sąlygų. Tai mūsų pareiga.

NESIJAUDINKIM DĖL NEPAGRISTŲ GANDŲ.

Gyvenan labai sunkų momentą; esan išguiti iš savo Tėvynės, netekę normalaus darbo, turto, artimųjų; užvis nemaloniausia tai, kad mūsų ateitis apgaubta nežinios užuolaida. Nenuostabu, kad tokiomis aplinkybėmis mūsų tarpe sklinda įvairiausių gandrų, kurie jaudina visuomenę ir suteikia žmones kartais nepagrįstai linksmi, kartais nepagrįstai pesimistiškai. Visa ko parašo ir spauda. Šalyse, kuriose pilna spaudos laisvė, tai yra normalus reiškinys. Pav., amerikiečių spaudoje nuo senų laikų netrūksta įvairiausių žinučių ir samprotavimų, kurie kartais atitinka tikrovei, o kartais ne. Todėl į joje pasirodžiusi vieną ar antrą straipsnelį reikia žiūrėti daugiau kaip į pasirytų piliečių nuomonių pareiškimą, jį dar tirti, lyginti su visa įvykių raida, su kita turima medžiaga ir tik tuomet daryti šokių ar tokių išvadų.

Nedilės vertės straipsneliai neseniai tilpo kai kuriuose svetimuose laikraščiuose. Jie sujaudino daugelį lietuvių, nors pagrindo jaudintis, kaip dabar paaiškėjo, nebuvo. Šitai galima buvo iš karto suprasti: a) abu straipsneliai buvo rašyti mažai raštingų piliečių, vadinasi, jie negalėjo būti parašyti politikoje nusimanančių ir juo labiau atsakingas pareigas einančių asmenų; b) tai, kas straipsneliuose buvo rašoma, nesiderino su visa įvykių raida.

Jei nepamatuotų ir mus be reikalo jaudinančių dalykų parašo svetimtaučiai, tas suprantama ir iš dalies jiems atleistina. Bet lietuviai to jokiomis aplinkybėmis neturėtų daryti. Jie, žinoma, panašiom intencijom vaduodamiesi ir nedaro, bet kartais nedagalvoję, kartais per neapsižiūrėjimą padaro panašų patarnavinį jautriai reaguojančiai mūsų visuomenei. Prie neatsargių parašymų reikia priskirti neseniai tilpusią "Mūsų Kėly" (š.m. Nr.1) žinutę, pavadintą "Iškilo Pabaltijo valstybių klausimas". Ji labai jaudino jautresnius lietuvius, o rimto pagrindo neturėjo, nes tai buvo tik neatsakomųjų žmonių samprotavimai ir daugiau nieko. Autoritetinga įstaiga bandė tą žinutę atitaisyti, bet ir ta šitai padarė nevykusiai, todėl nerimą tik padidino.

Laikome reikalingu lietuvišką visuomenę painformuoti, kad klokas didžiojo politikoj neatsitiko nieko mums nepalankaus, ir mūsų klausimas tebėr tokioje pat padėty, kaip buvo prieš mėnesį - kitą. Yra ir linksmų žinių ir sugestijų: kaip tik bus kas reales - visvien ar palankaus ar nepalankaus - mes visuomenę painformuosime.

LIETUVOJE.

1944 m. slenkant rusams į Lietuvą, vokiečių pasipriešinimas iš pradžių nebuvo didelis, todėl rytinė Lietuvos pusė daug nuo karo veiksmų nenukentėjo. Rytuose bene skaudžiausia bus paliestas Vilnius, nors ir čia sunaikinimai nedidžiausi: sugriauti kai kurie jo priemiesčiai, o pats miestas mažiau nukentėjęs. Vilniuje šiuo metu yra apie 180.000 gyventojų, iš kurių apie 40.000 naujai apsigyvenusiu rusų. Į vakarus nugręžtoji Lietuvos daly sunaikinimų daugiau. Beveik visai nėra Vilkaviškio; labai išgriauti: Alytus, Šiauliai, Mažeikiai, Klaipėda, Marijampolė. Klaipėdoje, kaip žinoma, prieš karą buvo beveik 60.000 gyv., dabar jų tėra apie 8.000.

Kauną karo audra mažai tepalietė: susprogdinta radio stotis ir senoji elektros stotis (Daukanto g-vėje); nukentėję keli fabrikai, bet toli ne visi. Juos vasarą remontavo, ir didžioji jų

dalis dabar jau veikia: pav. "Maistas", "Drobė", Petrašiūnų elektros stotis ir kt. Pastaroji, atrodo, išliko visai sveika. Kaune elektros šviesa ne visuomet duodama ir labai taupoma, bet tai daroma ne dėl to, kad stotis būtų nukentėjusi, o dėl kitų priežasčių. Šiuo metu Kaune priskaitoma iki 120.000 gyv., jų tarpe apie 30.000 rusų.

Miestuose ir miesteliuose pramonės įmonės dirba, žinoma, su įvairiaisiais šlybavimais ir susijusiais su bolševistine sistema negalavimais. Žemės ūkis skaudžiai nukentėjęs: skaitoma, kad apie 30% Lietuvos žemių dirvonuoja. 1945 m. rudenį pakankamai neišėta ir žiemkenčių, nors tuo metu karas jau buvo pasibaigęs ir atėjęs taikos laikas. Vasarą laukuose dirbo daugiausia seniai, moterys ir vaikai. Jauni vyrai buvo arba paimti į kariuomenę arba pasitraukę į miškus. Rudeniop kaime atsirado daugiau vyriškių, bet lauko darbams jų vis dėlto trūko.

Rekvizicijos sunkios; ūkininkams už paimtus produktus mokami grašiai; vasarą rekvizicijos sklandžiai nevyko; rudenį ir žiemą, kada į Lietuvą buvo atsiųsta daug NKVD kariuomenės, surekvizuojama daugiau, bet ne ypatingai daug. Dėl gyventojų rodomo kieto atsparumo rusai vis dar nėra pilni krašto šeimininkai.

Kolkas žemės ūkio kolektyvizacija Lietuvoje nevykdoma, t.y. kolchozai nekuriami; nėra taip pat masinio rusų ūkininkų įėjimo. Nuo stambesnių žemės savininkų žemės atimtos, paliekant jiems tik po 30 ha, ir išdalintos naujakuriams. Naujakuriai tačiau gautuose sklypuose nesikuria. Atrodo, kad jie mato padėties netikrumą; pagaliau ir išikūrimo sąlygos nepaprastai sunkios: visa ko, kas reikalinga naujakuriui, trūksta; trūksta taip pat ir kreditų.

Miestų ir miestelių gyventojai mitybos požiūriu suskirstyti į šešias kategorijas. Pagal jas jie gauna kiek daugiau produktų kaip vokiečių okupacijos laikais, tačiau iš jų išsimaitinti vis dėlto negalima, juo labiau, kad ne visada ir ne viską galima gauti pagal korteles.

Aukštomis ka inomis produktų pakanka; ypač nesunkiai jų gauna tie, kurie turi į ką juos keisti. Iš to galima padaryti išvadą, kad turtingesnieji Lietuvoje pakenčiamai maitinasi, o neturtingieji - blogai.

Vilniaus ir Kauno universitetai veikia. Kauno universiteto rektorius prof. Purėnas, Vilniaus - Bieliukas; studentų abėjuose apie 4.000; jaučiama didelė docentūros stoka. Žinoma, bolševikai tą klausimą sprendžia daug paprasčiau kaip kiti, todėl paskaitos skaitomos.

Iš Vilniaus ir iš jo srities buvo vežami lenkai į Lenkiją ir į tas Vokietijos sritis, kurios dabar atitenka Lenkijai. Tačiau nuosekliai ir plačiu mastu repatrijacija nevykdyta, todėl daug lenkų visai nevažiavo; ypač mažai išvažiavo kaimiečių.

Lietuvos miestuose ir ypatingai Vilniuje atsiradė daug rusų; ypatingai daug jų valdžios aparate; skaitoma, kad komisarių taryboje ir Liet. komun. partijos centre komitete rusų šiuo metu yra apie 70%. Dažnai jie pasivadina įvairiais lietuviškais slapyvardžiais.

Iš Rusijos į Lietuvą grįžę Sniečkus, Paleckis, Gedvila ir kiti žinomi komunistai. Valdžios aparate yra nemažų pakeitimų; buv. finansų komis. Vaišnora suintas; Girzijauskas, Guzevičius, Venelova, Grigorauskas iš pareigų atleisti; Liūdas Gira paraližuotas; Sol. Nėris mirė.

Žydų valdžios aparate nedaug; visoje Lietuvoje jų šiuo metu teliko vos apie 8.000 žmonių; gera jų dalis ieško progų išvažiuoti į vakarus, eventualiai ir į Palestiną; daugeliui žydų pavyko pasiekti vakarinę Vokietiją, iš kur jie ruošiasi toliau važiuoti.

Religija viešai nepersekiojama. Vilniaus vyskūpiją valdo vysk. Reinys, Kauno - Jakubauskas.

Išvykusių į Vokietiją šeimos kolkas nebuvo persekiojamos. Iki šiol nebuvo ir tokio masinio gyventojų išvežimo į Sibirą ar iš viso, "į kitas Tarybų Sąjungos respublikas", koks buvo 1941 m. Tačiau pavienių areštų ir išvežimų būna labai daug. Skaitoma, kad tuo būdu iš Lietuvos išvežama po 4.000 žmonių per mėnesį, o iš viso jau išvežta apie 40.000. Žinoma, tikslaus skaičiaus niekas nežino.

Karas ir ypatingai rusų persekiojimais nemažai yra palietę ir pačius Lietuvos gyventojus. Skaitoma, kad partizanų iki šiol žuvo apie 3.000; partizanų ir raud. armiją žuvo panašus skaičius. Pati mobilizacija labai kieta nebuvo: buvo liuosuojama daug ištaigose dirbusiųjų, kiti šiaip galėjo išsislapstyti. Partizanų šeimos ir artimieji žiauriai persekiojami: iš ūkininkų viskas atimama, ir jie išvaromi iš ūkių.

Partizaninė veikla nepaliauna. Iš viso Lietuva laikoma vi-soje Sov. S-goje pati kiečiausia ir nepaklusniausia "republika".

Pabaltijo universiteto steigimas.

1946.I.8 ir 9 d. Hamburge įvyko Pabaltijo universiteto organizacinių komisijų ir kitų atvykusių profesorių konferencija. Jos atidaryme dalyvavo UNRRA-cs pareigūnai, kurie ir savo atsilankymu ir ypač savo gražiomis sveikinamomis kalbomis iškėlė tą mūsų profesūros pasitarimą į oficialią universiteto steigiamojo posėdžio plotmę.

Konferencijoje buvo apsvarstyta ir priimtas provizorinis universiteto statutai ir paskirti laikinieji universiteto organai. Kadangi universitetas skiriamas visoms trims Pabaltijo tautoms, visur pagal galimybę išlaikomas paritetinis principas, pav., yra trys rektoriai. Anglams, vis dėlto, pageidaujant matyti universiteto viršūnėje vieną asmenį, numatyta yra dar universiteto prezidento institucija, panašiai kaip yra Amerikos universitetuose. Prezidentas atstovauja universitetui ir pirmininkauja senatui.

Asmeninis universiteto laikinosios vadovybės sąstatas yra šis: Prezidentas - prof. Gulbis (latvis). Rektoriai - prof. V. Stanka (Stankevičius), prof. Dunsdorfs (latvis) ir prof. Oepik (estas). Rektoriai be savo tautybės reikalų atstovavimo rektorate pasiima dar ir specialias tarnybines funkcijas, būtent: prof. Stanka - ūkio reikalus, prof. Oepik - administraciją, prof. Dunsdorfs - studentų reikalus.

Dekanaai ir prodekanai. Iš pradžių buvo manyta, kad ir kiekvienas fakultetas turės po tris dekanus, bet vėliau nusistatyta kiekviename fakultete turėti po vieną dekaną ir po du prodekanus. Laikantis paritetinio principo į tas fakultetines vadovybes įeina būtinai visų trijų tautybių žmonės. Fakulteto dekanai vieta atitenka paeiliui visoms tautybėms senato nuskirta tvarka.

Laikinasis dekanatų sąstatas konferencijos numatytas toks: 1) Teisės ir ekonom. m. f. - dekanas prof. V. Čepas; prodekanai: prof. Šulcs (latvis), asist. Aun (estas), 2) Filosofijos - filologijos f. - dekanas prof. Šturms (latvis); prodekanai: prof. J. Puzinas ir prof. Raun (estas), 3) Žemės ūkio f. - dekanas prof. V. Manelis; prodekanai: prof. Eglits (latvis) ir prof. Jaervesso (estas), 4) Gamtos - matematikos f. - dekanas prof. Oepik (estas); prodekanai: prof. Slaucitajs (latvis), asist. Saldukas, 5) Architektūros ir inžinerijos m. f. (į tą fakultetą įjungti geodezijos ir melioracijos skyriai, kurie anksčiau buvo numatyti žemės ūkio f.) dekanas prof. Kundzinš (latvis); prodekanas - prof. Pavels (estas), (lietuvių kandidato tuo tarpu nebuvo), 6) Mašinų staty-

bos f. - dekanas prof. Taveis (latvis); prodekanai: prof. J. Čiurlys ir prof. Reintalu (estas); 7) Chemijos f. - dekanas asist. Kirs (estas); prodekanas - prof. Liepins (latvis), (Liet. kand. tuo tarpu nebuvo). 8) Medicinos f. - dekanas prof. Vētra (latvis); prodekanas prof. Kuisk (estas), prof. J. Zubkus.

Kaip jau anksčiau minėta, šis universiteto vadovaujančių organų sąstatas yra laikinis. Mokslui prasidėjus ir fakultetų taryboms susirinkus, jie bus renkami statuto numatyta tvarka, būtent, prezidentas bus renkamas senato, rektoriatas atskirų tautybių profesorų susirinkimo, dekanai ir prodekanai - fakulteto tarybų. Visi organai renkami vieneriems mokslo metams.

Universiteto klausytojai (studentai ir hospitantai) gali būti tik trijų Pabaltijo tautybių asmenys. Hospitantais gali būti priimami asmenys, nebaigę aukštesniosios mokyklos (be brandos atestato).

Konferencijos metu fakultetų komisijos paruošė mokslo planus. Paskaitos savo studentams dėstomos atitinkamos tautybės kalba. Tačiau, jei kuriam nors bendram kursui, t.y. kurio klausė įvairių tautybių studentai, stinga kitų tautybių docento, paskaitos dėstomos vokiškai.

Numatyta š.m. sausio mėn. pabaigoje pradėti mokslą 1) Filosofijos - filologijos, 2) teisės ir ekonominių m., 3) gamtos - matematikos ir 4) žemės ūkio fakultetuose. Jei neatvyktų laukiamas tu fak. studentų skaičius ir tuo būdu ligi sausio pabaigos numatomose įrengti gyvenamuose butuose pasidarytų laisvų vietų studentams, tai bus tuoj pat pradėtas mokslas ir architektūros bei inžinerijos m. f-tuose. Kituose f-tuose mokslas bus pradėtas, kai tik bus jų klausytojams parengtos patalpos.

Patalpų klausimas tokiaame perpildytame mieste sudaro sunkią problemą. Betgi anglų valdžia parodė mums daug palankumo, paskirda Pabaltijo universitetui tris didelius ir modernius "Deutscher Ring" (Karl Muck Platz Nr. 5) rūmų aukštus. Tuose pat rūmuose numatomi butai universiteto prezidentui, rektoriams, dekanams ir sekretoriui. Galimas dalykas, kad vėliau čia galės įsikurti ir profesūra. Šiuo tarpu profesoriams gyvenamos kaip ir minėtųjų 4 fak., kurie mokslą pradeda pirmiausia, studentams gyvenamos patalpos renčiamos visai netoli nuo Deutscher Ring esančiame ZOO-lageryje. Kai patalpos bus ištuštintos ir sutvarkytos, bus pradėta gabenti studentus ir profesorius, kuriems iš pradžių patariama važiuoti be šeimų, nes dar tokos reikiamo patalpų skaičiaus.

Jau bespausdinant "Lietuvių Žinyną" atėjo žinia, kad steigiamasis universitetas gavo oficialų pavadinimą, būtent, "UNRRA Baltic University".

Profesorai prašomi skubiai pranešti savo sutikimą atvykti į Hamburgo universitetą, nes dar didelė dalis to nėra padariusi. Taip pat ir studentai prašomi siųsti savo prašymus tiksliai nurodant fakultetą, skyrių ir semestrą. Adresas: UNRRA Baltic University, (24) Hamburg, Karl Muck Platz 5, Deutscher Ring, Zimmer 136.

TARPTAUTINĖ APŽVALGA.

Pasaulio dėmesio centras - Londonas. Jau 10 dienų, kaip ten posėdžiauja UNO (sutrumpinta United Nations Organisation - Jungtinių Tautų Organizacija).

Š.M. sausio 10 d. yra istorinė. Tą dieną prasidėjo naujas ir realus žmonijos bandymas įrodyti pasauliui, jog gimsta nauja era. Žiūrėdami iš šalies į šį suvažiavimą, vieni jį sveikina, kiti pilni pajuokos, net kartaus cinizmo. Paskutiniai rodo pirštais į vos mirusią Tautų Sąjungą.

Ypatinai nepalankiai ir kritiškai apie vykstančius pasitarimus Londone atsiliepią vokiečiai. Jie sako, kad tai yra viena eilinių konferencijų, kurioje daug pliopama, bet nedirbama produktyvaus darbo. Kiti tiesiog kaltina, sakydami, jog UNO tėra tik skraistė, kuria prisidengę laimėtojai stengsis laikyti priespaudoje nugalėtas tautas. Jie sako, jog UNO tėra rūkas, turis paslėpti brutaliają jėgą, kuri valdys pokario pasaulį.

"Visi šie pranašai klysta: jeigu šis organizacija sušlubuos ir didžiosios jėgos nesusitars, tada vargas Vokietijai. Ji taps ginčų objektu ir bus sumalta tarp didžiųjų pajėgų, kaip kad sumalami grūdai tarp malūno girnų. Šis smūgis bus Vokietijai paskutinis. Po jo ji niekada neatsistos ant tvirtų kojų". Tokiais griežtais žodžiais Londono radijas apie tarptautinę padėtį pradėjo sausio 13 d. komentara.

Trumpai apžvelkime UNO suvažiavimo atliktus darbus.

Sausio 9 d., šio istorinio suvažiavimo išvakarėse, Anglijos karalius Jurgis VI Valstybės suruoštame priėmime suvažiavimo dalyviams palinkėjo sėkmės nelengvame darbe. Jis pasakė, kad "ši konferencija susirinko parodyti, ar pasaulyje švies taikos spinduliai, ar vėl nepermatomi debesys užgrius horizontą. Visos tautos turi besąlyginiai remti UNO. Susirinkusieji turi užtikrinti ramų ir saugų gyvenimą ne tik dabar gyvenantiems, bet ir dar negimusiems".

Sausio 10 d., po iškilmingo suvažiavimo atidarymo, D. Britanijos vyriausybės vardu Attlee pasakė sveikinimo kalbą. Susirinkusiems jis palinkėjo pasiekti užsibrėžtus tikslus, kurie yra visuotinės taikos ir saugumo įgyvendinimas. Jis pakartojo, kad ne tik Anglijos vyriausybė, bet ir visa tauta besąlyginiai remia UNO. Nustatydamą užsienio politikos gaires, Anglija vadovausis UNO linija.

Po Attlee kalbos sausio 10 d., suvažiavimo pirmininku buvo išrinktas Spaak - Belgijos užs. reik. ministeris ir delegacijos vadovas. Kaip Londono radijas pabrėžė, tai esąs senas Belgijos socialistas. Jis yra labai artimas Anglijos vyriausybei. UNO posėdžiams jis vadovaus vienerius metus. Sovietai vos nepravedė savo pasiūlyto kandidato - Norvegijos užs. reik. ministerio Lie. Balsuojant slaptu balsavimu, Spaak gavo 28 balsus, o Lie net 23.

Sausio 11 ir 12 d.d. buvo renkami nenuolatiniai nariai į Vyr. Saugumo Tarybą. SSSR ambasadorius Gromyko siūlė atidėti šiuos rinkimus vėlesniam laikui. Jį rėmė Čekoslovakijos, Lenkijos ir N. Zelandijos atstovai. Griežčiausiai tam pasipriešino Byrnes ir Bevinas. Balsuojant šį klausimą, 34 pasisakė už Vakarų valstybių pasiūlymą, 8 prieš ir 9 susilaikė. Tokiu būdu į Vyr. Saugumo Tarybą nenuolatinių is nariais slaptu balsavimu buvo išrinkti: Lenkija, Brazilija ir Australija dvejiems metams, Olandija, Egiptas ir Meksika - vieneriems metams. Sausio 12-14 d.d. buvo renkama 18 valstybių nariais į Ūkio ir Socialinių Reikalų Tarybą. Ją turėjo sudaryti 5 didžiųjų valstybių, 5 Europos, 5 Amerikos žemyno ir 3 Azijos valstybių nariai. Balsuojant 2/3 balsų dauguma Ūkio ir Socialinių Reikalų Tarybos nariais buvo išrinktos šios valstybės: 1) Čilė, 2) Norvegija, 3) D. Britanija, 4) Peru, 5) SSSR, 6) U.S.A., 7) Kanada, 8) Libanonas, 9) Kolumbija, 10) Prancūzija, 11) Indija, 12) Belgija, 13) Čekoslovakija, 14) Ukraina, 15) Kuba, 16) Kinija, 17) Graikija ir 18) Jugoslavija.

Sausio 14 d. Byrnes atidarė pilnates suvažiavimo debatus UNO politikos klausimais. Jis pabrėžė, kad lygiai kaip Anglijos taip ir U.S.A. vyriausybė ir tauta remia UNO. Ir kiti tos dienos kalbėtojai pažadėjo UNO savo tautų paramą. Sausio 15 d. Persijos atstovas savo kalboje pažymėjo, kad jo vyriausybė pranešė, jog ji pasilieka sau teisę perduoti savo bylą su Sov. S-ga pilnates suvažiavimui. Paskutinės žinios kalba, jog ji ją perdavė Vyr. Saugumo Tarybai, norėdama, kad šis reikalas griežčiau būtų išspręstas. Sausio 16 d. ir toliau

vyko debatai bendrosios politikos klausimais. Visų vyriausybių atstovai žadėjo remti UNO. Jie visi kalbėjo tą patį, pareiškėdami savo mintis kitokiais žodžiais. Sausio 17 d. pasakė senai lauktą kalbą Bevinas. Jis dar kartą užakcentavo, jog kaip D. Britanijos vyriausybė, taip lygiai ir visa tauta besąlyginiai remis UNO. Toliau savo kalboje jis pažymėjo, jog Anglija nutarė perduoti

UNO patikėtinių tarybai ligi dabar valdytas mandatines sritis Afrikoje. Tos sritys yra: Kamerunas, Togo ir Tanganika. Toliau jis prižadėjo suteikti Transjordanijai nepriklausomybę. Pranešama, kad šios srities emyras jau pakviestas į Londoną susitarti dėl praktiško šio pažado įvykdymo. Bevinio kalba buvo sutikta labai nuoširdžiai. Bevinu ypatingai buvo patenkinti arabų valstybių atstovai. Už šį pareiškimą jie Bevinui bus visuomet dėkingi.

Sausio 18 d. kalbėjo SSSR atstovas Gromyko. Jis pareiškė, kad SSSR delegacija remis šio suvažiavimo darbus. Jis griežtai pasisakė prieš tuos atstovus, kurie mano, jog UNO Charta yra pasenusi ir reikalinga pataisyti. Jis pasakė, kad tik 3-jų didžiųjų bendradarbiavimas gali užtikrinti visuotinę taiką. Jo nuomone, reikia prisilaikyti San Franciske išdėstytos Chartos paragrafo. Jugoslavijos atstovas Cardelli pareiškė, jog faktinai padėtis yra ta, kad lemiamą vaidmenį vaidina tik 3 didieji. Nuo jų sprendimų turėtų priklausyti žmonijos saugumas ir ateitis. Mažosios valstybės tegalėtų padėti šiuos jų norus įgyvendinti. Be to, jis reikalavo pripažinti Jugoslavijai etnografines sienas.

Dabar vyksta UNO posėdžiai Londone galima palyginti su pasaulinės taikos koncertu. Šiame koncerte mes, ir puikios klausos neturėdami, galime išgirsti tuos pačius tonus, kurie buvo būdingi paskutinėms konferencijoms. Prie vakarų demokratijų baigia prisiderinti Prancūzija su Kinija ir eilė kitų demokratinių Vakarų valstybių. Į visą darnumą šiek šiek disonanso įnešė Persijos delegato pranešimas. Iš kitos pusės, pagal Sovietų Sąjungos toną pritaria SSSR betarpiškoje kontrolėje esančios Vidurio ir Pietryčių Europos valstybės.

Belgija, norėdama turėti tvirtą parlamentarinį pagrindą, sausio 9 d. paleido savo parlamentą, dar prieš šį karą rinktą, ir naujus rinkimus paskyrė vasario 17 d. Diplomatai mano, jog šiuo keliu bus išspręstas ir opus karalietis grįžimo klausimas.

Prancūzija ir Italija stengiasi surasti bendrą kalbą. Tai rodo, kad Prancūzija ima vaidinti vis svarbesnį vaidmenį Viduržemio jūroje. Paskutinis Neni apsilankymas Paryžiuje ir ilgas pasikalbėjimas su De Gaulle, o taip pat ir buv. min. pirmininko Parri pareiškimai rodo, jog šia linkme yra padaryta gera pažanga. Paskutinėmis radijo žiniomis atsistatydino de Gaulle.

Balkanuose reikalai neišsivystė sovietams pageidaujama prasme. Bulgarijoje susitarimas su opozicija neivyko. Maskva apkaltino opoziciją, pastaciūs dabartinei vyriausybei juokingus ir nesąmoningus reikalavimus. Opozicija reikalavo paleisti 1945 m. lapkričio mėn. išrinktą parlamentą, atstatyti vyriausybę ir viską pradėti iš naujo. Tuo tarpu Graikijoje padėtis įsitėpė. Tesalijoje paskelbtas apsiausties stovis. Vyksta streikai, kuriuos kursto komunistai, kaip pareiškė min. pirm. Sofulės.

Persijos min. pirm. parlamente pranešė, jog negalėdamas susitarti su Maskva, Irano vyriausybė nutarė Azerbeidžano bylą perduoti UNO visumos suvažiavimui.

Pažymėtina, kaip būdingas faktas, kad sovietų delegacijai turėjęs vadovauti užs. reik. kamisaro, pavaduotojas Višinskis dar ligi šiol neatvyko į Londoną. Sausio 19 d. pranešimu, delegacijai vadovavimą perėmė Gromyko.

Tokia padėtis Europoje po pirmųjų UNO posėdžių dienų. Tuo tarpu per visas Jungtines Valstybes eina nenutrūkstamų streikų banga.

Streikuoja telegrafo darbininkai, telefonistai, mėsos bei elektros įmonių darbininkai. Ateinančią savaitę turi pradėti streiką apie 0,7 mil. darbininkų, dirbančių plieno pramonėje. Per savaitę laiko nepavyko susitarti darbuviams su darbininkų atstovais, nors į jų ginčą įsikišo ir Baltieji Rūmai. Jeigu mėsos pramonėje dirbančiųjų streikas užsitęs ilgiau kaip 14 dienų, tai atsilies ir į Europos aprūpinimą mėsos produktais.

Tolimuose Rytose, U.S.A. pasiuntiniui gen. Marshallui tarpininkaujant, įvyko pilietinio karo palaiubos tarp komunistų ir vyriausybės. Šis karas kankino Kiniją nuo 1945 m. gruodžio mėn.

Skaitytajams galime priminti, kad lygiai prieš 26 metus, 1919 m. sausio 20 d., Paryžiuje pradėjo posėdžius pirmasis Tautų Sąjungos plenumo suvažiavimas. Visi suvažiavusieji buvo kupini gražiausių idealų. Ten dalyvavo Benešas, Orlando, Sauts, Vilsonas ir dar daug dabar gyvų asmenų.

GIMNAZIJŲ DIREKTORIŲ SUVAŽIAVIMAS.

Hanau stovykloje įvyko š.m. sausio mėn. 12-14 d.d. gimnazijų direktorių suvažiavimas. Suvažiavimą sukvietė Lietuvių Sąjungos Valdyba. Suvažiavime dalyvavo Lietuvių Sąjungos Valdybos atstovas, Lietuvių Sąjungos švietimo įgaliotinis Bavarijai, švietimo įgaliotinis Wuertenbergui, Augsburgui, Brunschweigo, Dürverdeno, Eichstaedto, Hanau, Kasselio, Kampteno, Muencheno, Nuertingo, Oldenburgo, Ravensburgo, Regensburgo, Soligenstadto, Tuebingeno, Wiesbadeno ir Wuertzburgo gimnazijų ir Ambergui, Asbacho ir Ingolstadto progimnazijų direktoriai. Nedalyvavo 3 gimnazijų ir 6 progimnazijų atstovai.

Lietuvių Sąjungos Valdybos atstovas savo pranešime apibūdino švietimo būklę per pirmąjį pokarinį pusmetį, išskeldamas didelį mokytojų ir visos lietuvių visuomenės pedagoginį subrendimą, organizuotumą ir stiprią valią. Kad ir be savos valstybės, be privalomų įstatymų lietuvių tremtinių visuomenė taip susitvarkė, kad švietimo darbas nepakriko ir nebepasidarė kiekvieno privatus reikalas, bet pasiliko ir toliau viešas visos tautos reikalas, kuris ir ištrėmimė yra tvarkomas morališkai privalomais senaisiais Lietuvos įstatymais ir taisyklėmis. Visose gimnazijose einamos 1939 m. Lietuvos švietimo ministro patvirtintos programos. Mokyklos, mokytojai ir mokiniai turi gauti tas pačias teises, kurias turėjo Lietuvos valstybinėse mokyklose. Teisiniais mokyklų reikalais taip pat ir visais pedagoginio darbo tvarkymo reikalais rūpinasi Lietuvių Sąjungos Valdyba; mokyklų materialinė pusė ir mokslo priemonėmis turi rūpintis Lietuvių Sąjungos padaliniai vietose. Lietuvių Sąjungos Valdyba jau išleido du vadovėlių prad. mokyklai. Lietuvių Sąjungos Valdyba kelia šiuo metu reikalą mokytis amatų ir specialybių. Tai prasme svarbus suaugusiųjų švietimas. Kreiptinas dėmesys į moterų specialinį parengimą. Aukštajam mokslui eiti kuriamas universitetas Hamberge.

Pranešime buvo paltesti ir pradžios mokslo reikalai; paraginta kreipti dėmesį į pradžios mokslo privalomumą ir pasirūpinti, kad niekas stovyklose neliktų šio mokslo nėjas.

Nusistačius bendrą lietuviškumo ir krikščioniškumo principais paremtą lietuvių švietimo kryptį; turint šimtus suorganizuotų mokytojų, kurie jau dirba įvairiose mokyklose - galima dar ryžtingiau ir drąsiau žiūrėti į savo tautos ateitį.

Iš gimnazijų direktorių ir Lietuvių Sąjungos įgaliotinių pranešimų buvo matyti sunkus ir didelis darbas, kurio išdavoje turime 19 gimnazijų, 9 progimnazijas, apie 100 prad. mokyklų ir daug įvairiausių kursų. Mokytojų darbą rėmė visa susipratusioji visuomenė. Buvo ir išimčių: kai kur mūsų pačių pareigūnai švietimo darbo reikšmės nevertino ir darbui kenkė. Kenkia auklėjimo darbui ir kai kurie neigiamieji stovyklinio gyvenimo reiškiniai - girtavimas, padaužiškumas, spekuliantinis charizmas ir pan. Darbas gimnazijose dirbamas nuodėžiai ir pareigingai, tiek mokytojų, tiek mokinių. Mokytojai didėle dauguma yra baigę aukštąjį mokslą, specialistai. Mokslo lygis mokyk-

lose stengiamasi išlaikyti, koks jis yra buvęs Lietuvoje. Vodovėlių trūkumą laikinai atstoja mokytojų gaminami ir rotatorium spausdinami konspektai. Ginnazijose veikia skautų organizacija ir įvairūs kultūrinio auklėjimo mokinių rateliai, prižiūrimi mokytojų.

Visose ginnazijose ir proginnazijose dirba 500 mokytojų, turime apie 3.000 mokinių, iš kurių 300 abiturientų.

Ansvarstęs bendrąją švietimo būklę, suvažiavimas pasisakė už reikalą sudaryti lietuvių tretinių bendruomenės santvarkoje specialią savarankišką švietimo instituciją - švietimo Valdybą. Be to, kad darbas sklandžiau eitų, palikti ir toliau švietimo įgaliotinius, praplečiant jų kompetenciją, sprendžiant iškilusius mokyklinius reikalus.

Suvažiavimas apsvarstė liet. ginnazijų darbo taisykles ir kitus aktualius reikalus. Iš jų pažymėtini ginnazijų baigiamieji ir keliamieji egzaminai. Pasisakyta už tai, kad nuo baigiamųjų ir keliamųjų egzaminų būtų atleisti tie mokiniai, kurių visų dalykų metinių pažymių vidurkis nemažesnis kaip 4; tačiau jei iš egzaminuojamojo dalyko metinis pažymis yra tik patenkinamas, tai to dalyko egzaminas turi būti laikomas. Keliamieji egzaminai iš IV-sios ir V-ją klasę daromi iš lietuvių k., geografijos ir gamtos mokslo. Baigiamieji VIII kl. egzaminai bus iš lietuvių k. ir literatūros, Lietuvos istorijos, anglų k., algebros ir dar dviejų dalykų, kuriuos paskirs kiekvienai ginnazijai Švietimo Valdyba - eventualiai jos įgaliotinis.

Mokslo metų pabaigos tikali data nustatyti sunku; apskaičiuota, kad vienerių mokslo metų kursui išeiti reikia ne mažiau kaip 180 darbo dienų, tad mūsų ginnazijos praktiškai baigs šiuos mokslo metus vėliausiai apie gegužės mėn. pabaigą.

Suvažiavimas nutarė rašyti mokyklų kronikas, rinkti istorinę medžiagą. Išrinkta komisija švietimo biuleteniui išleisti.

Suvažiavimas praėjo labai draugiškoje, darbingerioje, nuoširdžioje ruotoikoje. Suvažiavimo proga Hanau ginnazijos kapelionas kun Jankauskas atlaikė pamaldas už mirusius ir žuvusius mokytojus - švietimo darbuotojus. Baigdamas savo darbą, suvažiavimas priėmė rezoliuciją, kurioje pasisako dėl lietuviškosios mokyklos krypties ir kviečia visą lietuvių visuomenę ir mokytojus dar ryžtingiau dirbti dėl savo tautinės kultūros bei garbės.

K R O N I K A

Detmoldas. Visi studentai, abiturientai ir nori studijuoti laisvais klėusytojais UNRRA-os Baltijos Universitete Hamburge, turi nė vienos valandos nedelsdami, neatsižvelgiant į anksčiau siūstas anketas, pasiūsti (adr. Hamburg, Karl Luck Platz 5, Deutscher Ring, UNRRA Baltic University, Zimmer 136) šias žinias: pavardė, vardas, gimimo data ir vieta, kur ir kokią mokyklą baigęs, jei studijavęs universitete, tai kuriame universitete ir fakultete, specialybėje, kuriame semestre, dabartinis adresas, jei nestudijavęs, tai ką nori studijuoti, nurodant tiksliai ne tik fakultetą, bet ir skyrių (specialybę).

Studentai turi būti pasirėngę, nes šio mėnesio gale gali atvažiuoti nelauktai anglų auto ir paraginti važiuoti į universitetą. Pirmoj eilėj bus vežami į Teisių, Filologijos-Filosofijos, Žemės ūkio, Gamtos-Matematikos ir gal Architektūros fakultetus. Į kitus ne anksčiau vasario mėn., bet anketas turi dabar siūsti visi.

Wiesbadanas. Š.m. sausio 4 d. Wiesbadeno ligoninėje mirė žinomas gamtininkas, pėdagogas ir visuomenės veikėjas doc. Jurgis Elisonas. Velionis buvo pačiame savo dvasinių jėgų subrendimo amžiuje, šeštoje dešimtyje. Jis buvo gimęs Rokiskio apskr. kealinę mokyklą išėjo Panevėžyje; gamtos mokslus baigė Petersburgo universitete pirmojo pasaulinio karo metu.

Grįžęs iš Rusijos, Lietuvoje velionis dirbo mokytojo darbą. Ilgus metus buvo Panevėžio mokytojų seminarijos, o vėliau berniukų

gimnazijos direktorium. Be to, Botnuvoos Žemės ūkio Akademijoje skaitė zoologiją ir čia gavo docenco laipsnį. Yra parašęs eilę mokslų veikalų ir vadovėlių.

Be pedagoginio darbo, Veličionis buvo plačiai žinomas kaip visuomenės darbininkas, ir mokslininkas, karštas tėvynės mylėtojas ir jos gamtos tyrinėtojas. Dar pirmojo pasaulinio karo metu organizavo lietuvius karius ir t. t. Jurgio Blūdo asmenyje lietuvių tauta neteko žymaus savo sūnų. Tebūna tai lengva svetinėji žemė.

Wiesbadenės. Š. m. sausio mėn. pradžioje Wiesbadeno lietuvių stovyklą aplankė popiežius Pijus XIII, deleguotas arkivyskupas ir pralaido tarp lietuvių kelias valandas. Jis širdiškai lietuviams juos ištikimioje nelaimėje užėjauja.

Mirė Felicija Bortkevičienė, iš Vilniaus praneša komunistų "Laisvei": "Senyvo amžiaus visuomenės veikėja Felicija Bortkevičienė numirė Kaune. Bortkevičienės veikla žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje, kur yra didesnis lietuvių išsivijęs būrys.

Dar prieš pirmąjį pasaulinį karą ji su dr. K. Griniu išsteigė "Žiburėli" ir daug darbavosi jaunimo tarpe jo švietimui. Bortkevičienė buvo steigėja "Lietuvos ūkininko" ir buvo to laikraščio ilgametinė redaktorės narė. Taipgi Veličionė buvo "Mokslievių" redaktorės narė; artimai buvo susijusi su "Vilniaus žinių" leidimu, kai tik buvo iškovota iš caro valdžias spaudos teisė.

Laikė pirmojo pasaulinio karo Bortkevičienė energingai darbavosi nuo karo nukentėjusiems, ypačingai Prūsų lietuviams, selpti. Ji su karo pabėgėliais anuo metu vyko į Rusiją, padėjo žmonėms apsigyventi ir jaunimui vesti mokslą. Veličionė visuomet buvo prie širdies liaudis. Nežiūrint, ar reakcija šiautė, ar kitoki gyvenimo surkamai ją lietė, niekuomet nepasitraukė nuo darbo, kuris surištas su žmonių laisve ir gerove. Ji taip pat buvo Steigiamojo Seimo narė.

Daug dirbus ir sulaukus gilios senatbės, nylimoji Lietuvos duktė palaidota gimtajame mieste, kur ji gimė ir augo - Krekenavoje, Panevėžio apskrityje. Ten ji buvo iškilmingai palaidota.

Pranešime nepadauota jokių žinių apie Felicijos Bortkevičienės mirties datą ir apie jos mirties aplinkybes.

Detmoldės. Primenama apygardų ir skyrių valdyboms, lietuvių komitetams ir stovyklų vadovyboms, kad iki š. m. sausio 15 d. lietuvių stovyklų vadovybės, lietuvių komitetai ir skyrių valdybos turėjo pasiausti savo apygardų valdyboms statistikos žinias apie lietuvių skaičių š. m. sausio 1 d. Apygardų valdybos šias žinias Sąjungos Valdybai turi prisiųsti iki š. m. vasario 1 d.

Padaliniai, negavę tuo reikalu Sąjungos Valdybos 1945. XII. 19 pranešimo Nr. 16, turi kreiptis į savo apygardos valdybą.

Detmoldės. Lietuvių Sąjungos Valdyba (Detmold (21), Bahnhofstr. 6) prašo atsiliiepti žemiau išvardintus asmenis: Mažulytę Emiliją, Navicką Stasį, Jankevičienę Paulinę, Misiūnienę Lindą, Pakalniškį Joną, Tuskenį Leoną, Petkeliene Petrą, Diliūną Mariją, Savicką Juozą, Grudzinską Antaną, Sperauską Antaną, Sližį Stasį, Stadalniką Vytautą, Vilniškaitį Vytautą, Banionį Povilą, Petrovaite Lidiją, Katarauską Bronislavą, Blinstrubą Fedorą, Karaliene Ireną, Ribski Aleksą, Jasą Adomą-Petrą, Jurksaitį Valteri, Juodešką Antaną, Kazlauską Vincą, Kazlauskienę Juliją, Ladygą Joną, Jokubaitytę Jadvygą, Baroną Aloyzą, Balčių Petrą, Pliopienę-Aukudaitytę Aldoną, Simonį Vladą, Petrauską Leoną, Matukevičių Albine, Matukevičienę Liudą, Misiūną Butageidį, Mickūnienę Idą, Strazdienę Konstanciją, Siskiną Vilių, Raskaitį Juozą, Ivancuską Vytautą, Buhavičių Povilą, Dauginienę Stefą, Šakalį Joną, Kondratą Edvardą, Dubauskienę-Stanaitytę Genovaite, Grigoni Adomą, Jankų Vaclovą, Būgą Antaną, Brazinskiene Bronę, Šerkšnį Vincą, Jurgaitį Petrą, Valiukonį Juozą, Varcilą Joną, Grikinaitę Julę, Papečkį Jurgį, Goriene Elena, Girdžių Praną, Pundzevičių Jurgį, Leli Petrą.